

Film 'Three Billboards Outside Ebbing, Missouri'

Straffen of ontschuldigen?

Zeg nou eerlijk: als je in een film een hopeloze vrouw ziet die met drie aanplakborden aandacht vraagt voor het verschrikkelijke onrecht dat een verkrachter/moordenaar haar familie heeft aangedaan, dan zou je haar toch groot gelijk geven? Mits de film uitloopt in een verhaal dat veel meer kanten heeft. De sheriff is namelijk ook radeloos omdat hij de dader maar niet te pakken krijgt. Bovendien heeft hij nog iets anders aan zijn hoofd. Kanker heeft namelijk de macht over zijn lichaam en geest overgenomen. Hoe zorgt hij ervoor dat hij zijn vrouw en kinderen liefdevol achterlaat na zijn dood?

Dubieuze adviezen

Diezelfde sheriff heeft vervolgens ook nog te dealen met zijn collega Dixon, een racistische schurk die iedereen met een andere huidskleur slecht behandelt. Al heeft hij naar eigen zeggen ook een hekel aan blanken. Dixon heeft op zijn beurt echter ook geen plezierig leven. Hij woont samen met zijn alcoholverslaafde moeder die hem dubieuze adviezen geeft. Dixon heeft zich nooit kunnen losmaken van haar, hoe zeer hij hier ook naar verlangt. En dan is er nog het perspectief van het slachtoffer, Angela. Op de dag van haar verkrachting ging ze met ruzie de deur uit.

Leeswaarschuwing: dit artikel bevat details over de inhoud van deze film van Martin McDonagh.

Ivo Mijland

‘Three Billboards Outside Ebbing, Missouri’ start met een actie van een woedende moeder, Mildred Hayes. Haar dochter is verkracht en vermoord en na acht maanden is er nog steeds geen dader opgepakt. Ze huurt drie aanplakborden in het buitengebied van haar woonplaats Ebbing. De opdracht die ze geeft aan het reclamebureau, is verrassend. Ze betaalt 5000 dollar om de borden te laten beletteren met de volgende tekst: ‘RAPED WHILE DYING. AND STILL NO ARRESTS? HOW COME, CHIEF WILLOUGHBY?’ De plaatsing van de borden is het begin van een stortvloed van destructief gedrag van iedereen in en rond Ebbing. Een interessant gegeven, waar ook het Nederlandse onderwijs een wijze les uit kan leren. Hoe kan de sheriff gastvrij reageren op de destructieve aanval van een wanhopige moeder?

Omdat ze de auto van haar moeder niet mocht lenen, reageerde ze ontzet met een ‘Ik ga wel lopen. Ik hoop dat ik verkracht word’. Moeder is boos genoeg om meteen terug te bijten. ‘Ik hoop dat ze je verkrachten!’, riep ze uit. Op de aanplakborden is te lezen dat ze dat niet meende. Sterker nog, de borden zijn wellicht een manier om het eigen schuldgevoel over het uitspreken van die woorden te kunnen uitzuiveren.

Reclamebureau

Ook Red Welby krijgt verwijten. Hij is immers degene die voor vijftienduizend euro (per maand!) de aanplakborden voorziet van de teksten van Mildred. Dixon vindt het getuigen van een ziekelijke vorm van egoïsme: geld verdienen over de rug van die arme sheriff. Uiteindelijk pleegt sheriff Willoughby suïcide en dan slaan bij Dixon de stoppen door. Hij verwijt Red de dood van de sheriff, de aanplakborden ziet hij als oorzaak van de zelfmoord. Hij gooit Red met veel geweld door het raam van het reclamebureau en laat hem voor bijna dood achter. Als Mildred ontdekt dat de aanplakborden in brand gestoken zijn, weet ze zeker dat Dixon de dader is. Met meerdere molotovcocktails zet ze het politiebureau in vuur en vlam. Dixon zit in het brandende pand en neemt dan een

constructief besluit: hij redt het onderzoeksdossier van Angela uit de vlammenzee. *[einde leeswaarschuwing]*

Beschuldigen

Onze neiging om op destructief gedrag beschuldigend te reageren is biologisch bepaald. De dader moet gepakt worden, het onrecht moet bestreden worden. Echter, het onrecht uit het verleden kun je niet ongedaan maken. Je kunt Angela niet terugbrengen met aanplakborden. Sterker nog, iedere keer dat je vanuit beschuldiging reageert op onrecht (aanplakborden), creëer je op een andere plaats nieuw onrecht (verdriet sheriff). En elke keer dat op die nieuwe plek beschuldigend gereageerd wordt, verschijnt op een andere plek ook weer nieuw onrecht. In een cirkelbeweging wordt zo een ongezond systeem gecreëerd. Binnen het onderwijs gebeuren ook elke dag zaken die we niet willen laten gebeuren. Ouders die onredelijk zijn, hun kind iets te veel ophemelen of andersom: hun kind mishandelen. Leerlingen die hun huiswerk niet maken, die spijbelen of vechten op het schoolplein. Collega's die hun werk niet serieus nemen of leerlingen onfatsoenlijk aanspreken. Ministers die te weinig geld beschikbaar stellen. Roostermakers die je een slecht rooster geven. Dieven die een postzak met examens laten verdwijnen. Helaas reageren we op school vaak net als in het stadje Ebbing.

Dorpsgemeenschappen

Dagelijks laat het onderwijsnieuws zien dat ook scholen dorpsgemeenschappen zijn. Gemeenschappen waarin net als in Ebbing de energie vaak gaat zitten in het afwijzen van destructief gedrag, zonder te kijken naar het (vrijwel altijd onzichtbare) onrecht dat het gedrag gevoed heeft. In onze tweejarige opleiding¹ leren studenten onder andere over twee belangrijke begrippen die een rol spelen in menselijke systemen: destructief recht en ontschuldiging. Destructief recht kun je zien als een opbouw van een negatieve rekening. Als jou onrecht overkomt of aangedaan wordt en je krijgt daar niet of te weinig erkenning voor, bouw je een onbewust recht op om destructief, beschuldigend en aanvallend naar de wereld te kijken. In ons leven hebben we allemaal te maken met onrecht,

aangedaan (er is een dader) en vergeldend (niemand treft schuld, maar het overkomt je wel). In Ebbing heeft iedereen zijn portie onrecht in de rugzak zitten.

Onrecht

Ook Mildred heeft te maken met onrecht. Groot onrecht. Een dochter verliezen na een verschrikkelijk misdrijf, hoe verschrikkelijk moet dat zijn? Omdat er ogenschijnlijk niks gebeurt met de zaak – ze wacht al acht maanden op een arrestatie – bouwt ze opgekropte woede op. Erkenning blijft namelijk uit. Al die woede zet ze om in een boodschap aan het dorp, uitgesproken via drie aanplakborden. Onbedoeld leidt dit destructief opgebouwde recht ('Ze zien mij niet als wanhopige moeder') op een andere plaats tot nieuw onrecht. Mildred eist haar recht op met de aanplakborden, maar creëert met diezelfde borden onrecht voor een ander. Ze legt de voeding van haar destructieve recht in feite bij een volgende partij. Als je dat niet op tijd opmerkt, worden de rekeningen op allerlei plaatsen negatief gevuld. Iedereen gaat elkaar verwijten, niemand luistert nog echt naar elkaar en van het uiten van kwetsbaarheid is al helemaal geen sprake.

maar zoekt naar redenen waarom iemand doet wat hij doet. Daarmee neem je iemand niet zijn verantwoordelijkheid af (de ander behoudt schuld) maar plaats je het schuldige stuk in een breder perspectief.

Ontschuldigen is zoeken naar het verhaal dat voorafging aan het gedrag. Vanuit het perspectief dat niemand een klier is voor zijn plezier. Als een jongen een wc-pot van de muur aftrapt, wil je dat de jongen daar verantwoordelijkheid voor neemt. Als je alleen het slopen van de wc centraal zet, los je de situatie juridisch op. Er is dan recht gesproken wat verkeerd was. Bij ontschuldiging ga je een stap verder. Je wilt nog steeds dat de jongen verantwoordelijk wordt gehouden voor de schade, maar je wilt ook snappen wat zijn drijfveer was. Dat doe je niet alleen om die jongen recht te doen, maar ook en vooral om ervoor te zorgen dat je de cirkel doorbreekt. Je hebt immers gekeken naar de achterkant van het gedrag en daarmee komt die achterkant op een zichtbare voorgrond en kun je ervan leren voor de toekomst.

Onze neiging om op destructief gedrag
beschuldigend te reageren is biologisch bepaald.

Ontschuldiging

Er is nog een manier waarop je kunt omgaan met destructief recht en destructief gedrag. We noemen dat in onze tweejarige opleiding ontschuldigen of exoneratie. In plaats van je frustratie te uiten over het destructieve gedrag, ga je kijken naar de voeding (het onrecht) voor dit gedrag. Zonder iemand zijn verantwoordelijkheid kwijt te schelden, ga je kijken wat maakt dat mensen doen wat ze doen. Ontschuldigen is een tegennatuurlijke beweging, omdat we normaal gesproken de neiging hebben te communiceren over het laatst gesignaleerde onrecht (het waarneembare gedrag). Bij ontschuldigen werk je precies andersom. Je beschuldigt het destructieve gedrag niet

Op tijd

In Ebbing, Missouri is het te laat om het tij te doen keren. Het destructieve recht heeft zich tot in de diepste vezels van het stadssysteem genesteld. Er is geen oog meer voor de ander. Ieder vecht voor zijn eigen overleving. Op school heb je wel de kans om iets met ontschuldiging te doen. Hoe sneller je achter het gedrag leert te kijken, hoe meer invloed je hebt op het vormen van een leuk onderwijsdorp. De pestende leerling, de onaangename, klagende ouder, de werkweigerende collega en de iets te kritische inspecteur worden dan niet alleen besproken op basis van de afwijking. Ze worden ook erkend door aandacht te hebben voor het hele verhaal. Om te ontschuldigen moet je klein

onrecht kunnen signaleren om zo groei en ontwikkeling van groter onrecht te voorkomen. Door ieder te ontmoeten in een bredere context, voorkom je polarisatie in de school. De leerling die 's morgens te laat komt, is dan ook de jongen die elke morgen bij zijn demente opa op bezoek gaat, omdat niemand anders daar tijd en energie in lijkt te steken. Geeft dat een vrijbrief om te laat te komen? Nee, maar het kan wel aanleiding zijn om met ouders te gaan praten om samen te kijken hoe hun zoon deze zorg (deels) los mag laten. Bijvoorbeeld doordat moeder beseft dat zij ook vaker naar haar vader kan gaan.

Geneeskunde

Als je ontschuldigt, ga je een dialoog aan over iets wat ingewikkeld is voor iedereen. De moeder die vmbo² te laag vindt, kan dan vertellen dat ze zo graag wil dat haar kind het beter krijgt dan zij het ooit had. Omdat ze uit een groot gezin kwam, was er geen ruimte om geneeskunde te studeren, wat haar droom was en nog steeds is. De roostermaker kan uitleggen dat hij te kampen heeft gehad met een grote storing in het systeem. De vechtende leerling kan in huilen uitbarsten en zeggen dat hij zich zorgen maakt om zijn ernstig zieke moeder. En de collega kan aangeven dat hij het momenteel zwaar heeft met die

Bij ontschuldigen beschuldig je het destructieve gedrag niet,
maar zoek je naar redenen waarom iemand doet wat hij doet.

Constructieve omgeving

Gelukkig zijn de issues in het onderwijs vaak klein en liggen er volop kansen om een constructieve omgeving te vormen. Elke dag manifesteert zich genoeg klein destructief gedrag, waarop we ontschuldigend kunnen reageren. Als je werkt vanuit ontschuldiging, ga je anders te werk. Je spreekt de schuldige nog steeds aan op de schade die hij veroorzaakt, maar tracht ook en vooral te kijken naar het verhaal dat aan de schade voorafging. Je maakt verbinding met het constructieve deel van de ander en gaat langs het destructieve deel heen. Niet om hem zijn schuld kwijt te schelden, maar om de schuld in een breder perspectief te plaatsen. Iemand is nooit alleen schuldig. Elk verhaal kent meerdere kanten. En om iets constructiefs te creëren moet je, zoals Stef Bos zo mooi zingt, van twee kanten komen om elkaar te ontmoeten. Het goede nieuws is dat ontschuldiging ontschuldigend werkt. Een mentor die vervelend gedrag van een mentorleerling kan ontschuldigen, ziet dat de leerling milder wordt ten aanzien van de mentor.

ene klas en daardoor soms dingen doet die hij ook liever niet wil. De minister kan uitleggen hoe hard hij gewerkt heeft om in ieder geval een kwart miljoen extra beschikbaar te krijgen en ook dat hij binnen het consensusmodel nooit kan krijgen wat hij zelf graag zou willen hebben. Mildred zou kunnen zeggen dat ze zich sinds de dag dat

Een beeld uit de film 'Three Billboards Outside Ebbing, Missouri'

Angela het huis verliet, schuldig voelt over haar laatste woorden aan haar dochter.

Meer dan drie aanplakborden

In een dialoog heb je een ontmoeting met wat iemand laat zien én met wat iemand (nog) niet laat zien. In een ontmoeting ontdek je dat de mens meer is dan drie aanplakborden. En dat, als je daarin investeert, dit niet alleen goed is voor degene die de borden plaatst maar ook en vooral voor alle mensen die om deze persoon heen bewegen. Als het je op school lukt de informatie op de zichtbare borden te nuanceren met de ontstaansgeschiedenis van wat je in gedrag te zien krijgt, vergroot je de kans dat de destructieve aanplakborden vervangen worden door aanplakborden vol loftuigen over jou en jouw school. Wie ontschuldigt, wordt bemoedigd.

Noten

1. Info over deze opleiding: <https://www.orthoconsult.nl/training-detail/tweejarige-praktijkopleiding-contextuele-leerlingbegeleiding>.
2. In Vlaanderen is deze onderwijssoort bekend onder de naam beroepssecundair onderwijs (bso).

Bron

‘Three Billboards Outside Ebbing, Missouri’ is een Brits-Amerikaanse zwarte filmkomedie uit 2017 die geschreven en geregisseerd werd door Martin McDonagh. De hoofdrollen worden vertolkt door Frances McDormand, Woody Harrelson en Sam Rockwell.

Ivo Mijland is trainer/coach bij Ortho Consult, ivo@orthoconsult.nl.